

Н.О. Будна, М.І. Чумарна

ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ
Робочий зошит
4 клас

До підручника М.І. Чумарної

*Схвалено для використання
в освітньому процесі*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 821.161.2(075.2)

Б 90

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, доцент

З.М. Онишків

вчитель вищої категорії, вчитель-методист

Р.В. Богайчук

*Схвалено для використання в освітньому процесі
(Рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти
від 9 квітня 2021 року (протокол № 3),
лист ІМЗО від 15.04.2021 р. № 22.1/12-Г-21)*

Будна Н.О.

Б 90 Літературне читання : робочий зошит : 4 кл. : до підр. «Українська мова та читання. 4 клас. Ч. 2» М.І. Чумарної / Н.О. Будна, М.І. Чумарна. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. — 56 с. + 8 с. вкл.

ISBN 978-966-10-6481-1

Зміст зошита відповідає Державному стандарту початкової освіти та Типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом О.Я. Савченко.

У посібнику запропоновано завдання та вправи для роботи над текстами підручника «Українська мова та читання. 4 клас. Ч. 2» (авт. М.І. Чумарна).

Робочий зошит допоможе розширити читацькі навички школярів, навчить працювати зі словом, сприятиме формуванню творчого мислення.

Для учнів та учениць 4 класу, учителів початкових класів, батьків.

УДК 821.161.2(075.2)

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

Навчальне видання

БУДНА Наталя Олександрівна, ЧУМАРНА Марія Іванівна

ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

Робочий зошит

4 клас

Головний редактор *Богдан Будний*

Редакторка *Ірина Чорненька*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Комп'ютерна верстка *Галини Телев'як, Ірини Демків*

Технічна редакторка *Неля Домарецька*

Підписано до друку 22.03.2021. Формат 70×84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 3,78 + 0,55 вкл. Умовн. фарбо-відб. 3,78 + 0,55 вкл. Накл. 3000 пр.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008; тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-6481-1

© Навчальна книга – Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2021

ФАНТАСТИЧНІ МАНДРІВКИ У СВІТІ ЧУДЕС І В КОСМОСІ

■ **Діамант феї Дарини.** (Уривок з повісті). *Марія Чумарна*

1. Події, описані в повісті, відбуваються...

- а) у переддень Нового року;
- б) напередодні Різдва;
- в) в день Святого Миколая.

2. Продовж речення.

Феєрверк — це _____

3. Поясни значення поданих слів.

Костур _____
Смаколики _____

4. Словосполучення «золоте волосся» вжито...

- а) у прямому значенні;
- б) у переносному значенні.

5. До поданих слів добери та запиши синоніми.

Чарівний — _____
Гарячий — _____
Чепурна — _____

6. Випиши з тексту описи чарівних перетворень. У що трансформувалися наведені об'єкти?

Стара Фея — _____

Години — _____

Пес — _____

Киця — _____

Хліб — _____

Вогонь — _____

Цукор — _____

Вода — _____

Молоко — _____

Світло — _____

7. Пронумеруй план тексту.

- Незвичайні перетворення.
- Поява Феї.
- Феєрверк у сусідньому будинку
- Прохання Феї знайти співучу траву або синього птаха.
- Чарівний діамант.

8. Кого ще тобі хотілося б оживити та зобразити в цій казковій історії? Запиши.

9. Придумай і запиши свій заголовок до цієї фантастичної повісті.

**Як Іван до Сонця ходив. Українська народна казка
Зірка на ім'я Сонце.** *Із книги «Планета Земля»*

1. Познач правильний варіант продовження речення.

Українська народна казка «Як Іван до Сонця ходив» — це ...

- а) чарівна казка; б) героїчна казка;
в) соціально-побутова казка.

2. Прочитай речення. Жив колись на світі парубок Іван. Воно належить до ...

- а) зачину казки;
б) основної частини казки;
в) кінцівки казки.

3. Чому Іван вирішив мандрувати до Сонця? Запиши.

4. Підкресли слова, які характеризують вдачу Івана.

Трудолюбивий, лінивий, небагатий, заздрісний, добрий, гарний, багатий, чуйний, скромний, брехливий, мовчазний, щедрий, хитрий, сміливий, боязкий, привітний.

5. До поданих слів добери і запиши синоніми.

Гарна, _____

Небагатий, _____

6. До поданих слів добери і запиши антоніми.

говорити — _____

старість — _____

любити — _____

чистий — _____

7. Визнач тему й основну думку казки «Як Іван до Сонця ходив».

Тема. _____

Основна думка. _____

8. Що б ти хотів запитати в Сонця, яке все знає? Запиши.

9. Склади й запиши план казки.

Життя та дивовижні пригоди козака Миколи на безлюдному острові. (Уривок із повісті). Ігор Федів та Вал. Злотополець

1. Продовж речення.

Дивовижні пригоди козака Миколи відбуваються на

2. Опиши вдачу Миколи.

3. З'єднай стрілками подані слова та їх значення.

Миля —	•	• вигнутий і загострений металевий молоток на довгому дерев'яному державці, що його використовують для розбивання каміння.
Кайло —	•	• їстівний морський моллюск, що має двостулкову черепашку.
Приплив —	•	• міра довжини.
Устриця —	•	• періодичне підвищення рівня води в океанах і морях.
Терниця —	•	• скручувати, звивати кілька пасом разом.
Сукати —	•	• знаряддя для тіпання, тертя льону, конопель і т.ін.

4. У які ігри любив гратися Миколка в дитинстві? Запиши.

5. У чому проявилася винахідливість Миколи? Запиши.

6. До поданих слів добери й запиши антоніми.

вузький — _____

гострий — _____

спокійно — _____

лягати — _____

7. До поданого слова добери й запиши синоніми.

Туга, _____

8. Склади й запиши план тексту.

■ **Пригоди Аліси в Дивокраї.** (Уривки з повісті). Льюїс Керрол

1. Познач правильну відповідь.

Коли з Алісою трапилися незвичайні історії?

а) зранку б) під час сну в) ввечері

2. **Випиши з тексту опис Білого Кролика.**

3. **З'єднай стрілками подані слова та їх значення.**

Камізелька — • • зла, сварлива жінка.

Мегера — • • бігом.

Наличка — • • безрукавка, жилетка.

Біжка — • • етикетка, ярличок.

4. **Якою ти уявив (уявила) Алісу? Запиши.**

5. **Поясни значення поданого сталого вислову.**

Ловити ґав — _____

6. **Який настрій викликав у тебе цей твір? Запиши.**

7. Опиши якусь розвагу (подорож чи гру), яку ти можеш запропонувати для Аліси.

■ Маленький принц. (Уривки з повісті). Антуан де Сент-Екзюпері

1. Познач правильну відповідь.

З ким зустрівся автор під час одної вимушеної зупинки в пустелі?

а) з баранцем

б) з Маленьким принцом

в) зі слоном

2. Опиши планету Маленького принца.

3. Устав пропущені слова з тексту повісті.

Був собі Маленький _____, і мешкав він на _____, що була трохи _____, і йому дуже хотілося _____.

4. «Усі дорослі колись були дітьми, але мало хто з них про це пам'ятає», — сказав Антуан де Сент-Екзюпері. Порівняй світ дорослих і світ дітей. Допиши пропущене в таблиці. Зроби висновок.

Світ дітей	Світ дорослих
1. Цікавляться внутрішнім світом ровесників: який голос, які ігри полюбляє, що збирає.	1. Цікавляться конкретними фактами про людину: скільки років, скільки важить, скільки заробляє.
2. Розглядаючи будинок (чи якийсь предмет), цікавляться _____ _____	2. Питають про вартість будинку (чи іншого предмета).
3. Маленький принц був хлопчина _____ _____	3. Планета, з котрої він прибув, _____ _____

5. З'єднай стрілками подані слова та їх значення.

Марудно —	•	• писати карлючками.
Грамузляти —	•	• клопітливо, неквапливо, повільно, нудно.
Ружа —	•	• слідом за ким-небудь, не відстаючи, крадькома.
Назирці —	•	• троянда.
Прохромити —	•	• проколоти.

6. Навіщо автор (льотчик) купив фарби і кольорові олівці? Запиши.

7. Які дерева не можна садити на планеті Маленького принца? Чому? Запиши.

8. Поясни значення поданих усталених виразів.

Світ за очі — _____

П'яте через десяте — _____

Як Бог на душу покладе — _____

Ламати голову — _____

9. Який важливий закон Всесвіту висловив Маленький принц? Доведи словами з тексту.

Про астероїди. З «Енциклопедії»

Стародавня астрономія. Із книги «Найцікавіше про космос»

1. Продовж речення.

Астероїди — це _____

2. Вибери правильний варіант відповіді для доповнення даного речення.

Першим із відкритих астероїдів є ...

а) Юпітер; б) Марс; в) Церера.

3. Познач правильну відповідь.

Скільки років тому були зроблені перші наукові відкриття в галузі астрономії?

а) 4500 років тому б) 1000 років тому
в) 7000 років тому

4. Що досліджували наші далекі предки, щоб зрозуміти, як влаштований світ? Запиши.

5. Які відкриття зробили перші вчені в давнину? Запиши.

■ **Планета рожевого світанку.** (Казка). Марія Чумарна

1. Познач правильний варіант продовження речення.

Твір Марії Чумарної «Планета рожевого світанку» — це ...

- а) народна казка;
- б) літературна казка;
- в) притча.

2. Продовж речення словами з тексту.

Колись довкола Сонечка жила весела сімейка планет різного кольору: _____

3. Запиши, якими дивами була наповнена кожна планета.

Зелена планета: _____

Голуба планета: _____

Жовта планета: _____

Золота, срібна і діамантова планети: _____

Рожева планета: _____

4. Продовж порівняння.

Кружляли, як _____

Дозволяли сідати на спинки, мов _____

Світилася у космосі, як _____

Були лагідними та привітними, мов _____

Вони (дюни), як _____

Уміла підкоряти все на світі, мов _____

5. Як жила сімейка планет? Запиши.

6. Устав пропущені слова відповідно до змісту тексту.

Кожен зі світів має свою _____,
своє _____. У корінні записується
вся _____, з пам'яті виростає його
_____. Тому космічні світи _____ :
їхнє коріння — _____, на яких живуть
і розвиваються _____.

**7. Поміркуй, чи є серед планет, згаданих у творі, наша Земля.
Якого вона кольору? Запиши.**

ЛІТЕРАТУРНЕ КОЛО

■ **Колись весною на Волині.** *Леся Храплива*

1. Продовж речення, вибравши правильний варіант відповіді.

Твір Лесі Храпливої «Колись весною на Волині» – це ...

а) казка б) легенда в) оповідання

2. Допиши речення.

В оповіданні Лесі Храпливої «Колись весною на Волині» розповідається про _____

3. Опиши маленьку Лесю, використовуючи вислови з тексту.

4. Запиши, про яких таємничих мешканців лісу розповідала бабуся маленькій Лесі.

5. З'єднай стрілками подані слова та їх значення.

- Свитка — • • холодна зброя у вигляді гострого металевого наконечника на довгому держаку.
- Вигін — • • невеликий, переважно земляний насип вздовж стін хати знадвору.
- Спис — • • простора вільна ділянка біля села, куди виганяють пастися худобу, птицю.
- Призьба — • • старовинний довгополий верхній одяг, зазвичай з домотканого грубого сукна.
- Зілля — • • названа сестра або найближча подруга.
- Посестра — • • різноманітні, здебільшого запашні трав'янисті рослини.

6. До поданих слів добери й запиши синоніми.

Дрімучий (ліс), _____

Дивна, _____

7. До поданих слів добери й запиши антоніми.

старенька — _____ сухе — _____

чужий — _____ сумно — _____

8. Познач, у якому значенні вжито слова «будилася весна», «ліс в зелені шати одягається».

а) у прямому значенні;

б) у переносному значенні.

Конвалія. (Уривок). *Леся Українка*

Хотіла б я піснею стати... *Леся Українка*

1. **Устав пропущені слова** (за змістом вірша *Лесі Українки* «*Конвалія*»).

Росла в гаю _____

під _____,

захищалась від _____

під _____.

2. **Що сталося з конвалією? Чи відчувають біль квіти, коли їх зривають? Запиши.**

3. **До поданих слів добери та запиши антоніми.**

веселий — _____

розквітнути — _____

4. **Яка мрія була в *Лесі Українки*? Запиши словами з вірша «Хотіла б я піснею стати».**

Що воно там, за горою? (Уривок з повісті «Княгиня»).

Тарас Шевченко

1. Продовж речення.

У творі «Що воно там, за горою?» Тарас Шевченко розпо-
вів про _____

2. Випиши з тексту опис старої батьківської хати автора.

3. З'єднай стрілками подані слова та їх пояснення.

Причілок —	•	• будівля для зберігання снопів,
сіна, полови тощо.
Шаг —	•	• бокова стіна будинку.
Клуня —	•	• мідна монета.
Левада —	•	• чумацький віз.
Царина —	•	• присадибна ділянка землі з сіноко-
сом, городом та плодовим садом.
Мажа —	•	• околиця, край села.

4. Яким ти уявив(-ла) собі маленького Тараса? Які риси характеру йому притаманні? Запиши.

5. З якими садами порівнює Тарас свій сад біля хати? Випиши з тексту.

6. Як малий Тарас ставився до своєї сестри Катрі? Доведи словами з тексту.

7. Склади й запиши план оповідання.

І досі сниться... *Тарас Шевченко*

Ой діброво, темний гаю. *Тарас Шевченко*

- 1. Який сон побачив автор вірша «І досі сниться...»? Який настрій він у нього викликав? Запиши.**

- 2. Як ставляться один до одного члени родини поета? Випиши зменшувально-пестливі слова, які автор використав у вірші «І досі сниться...».**

- 3. Поміркуй! Поет описав те, що колись бачив, чи свої мрії? Міркування запиши.**

- 4. Яку назву ти б придумав (-ла) до цього вірша? Запиши.**

- 5. Яка головна думка вірша Тараса Шевченка «І досі сниться...»? Запиши.**

6. Які пори року змальовані у вірші Тараса Шевченка «Ой діброво, темний гаю»? Запиши.

7. З'єднай стрілками подані слова та їх пояснення.

Діброва —	•	•	верхнє вбрання священика, парадний одяг царів.
Покров —	•	•	листяний ліс на родючих ґрунтах, у якому переважає дуб.
Риза —	•	•	верхній шар, який покриває що-небудь.
Габа —	•	•	турбота, клопіт.
Турба —	•	•	турецьке сукно білого кольору.

8. Хто є багатим батьком усієї природи? Запиши.

9. Познач, які почуття викликає цей твір Тараса Шевченка.

- спокій любов обурення печаль
 насолоду від спілкування з прекрасним

10. Запиши назви пір року, про які говорить автор, уживаючи дані образні вислови.

Зелений покров — _____

Риза золотая — _____

Біла габа — _____

11. До поданого слова добери й запиши синоніми.

Діброва, _____

Лисичка і Рак. Казка. Іван Франко
Розвивайся, лозо, борзо. Іван Франко

1. Продовж речення, вибравши правильний варіант відповіді.

Казка Івана Франка «Лисичка і Рак» — це ...

- а) казка про тварин; б) чарівна казка;
в) соціально-побутова казка.

2. Запиши головних героїв казки «Лисичка і Рак».

3. Поясни значення поданих слів.

Здибатися — _____

Брехня — _____

Прудкіший — _____

4. Визнач риси характеру героїв казки «Лисичка і Рак», з'єднавши стрілками відповідні слова.

	◀ довірливість ▶	
	◀ винахідливість ▶	
	◀ хитрість ▶	
	◀ ввічливість ▶	
Лисичка ▶	◀ нещирість ▶	◀ Рак
	◀ доброта ▶	
	◀ підступність ▶	
	◀ хвалькуватість ▶	
	◀ мудрість ▶	

5. Поміркуй! Рак — позитивний чи негативний персонаж? Чому він обдурив Лисичку? Запиши.

6. Що в казці «Лисичка і Рак» схвалюється, а що — засуджується? Запиши.

7. Познач, яке прислів'я відповідає головній думці казки.

- Що посієш, те й пожнеш.
- Хто інших ображає, себе не поважає.
- Розум силу переможе.
- Перемагай труднощі розумом, а небезпеку досвідом.

8. Запиши, що оспівує автор у вірші «Розвивайся, лозо, борзо».

9. Випиши з вірша два-три словосполучення, ужиті в переносному значенні.

■ **Синові.** Максим Рильський

1. **Запиши, які напутні поради дає поет своєму синові в одноіменному вірші.**

2. **До поданих сполучень слів добери відповідні поетичні образні вислови (за змістом вірша «Синові»).**

Малий хлопчик — _____

Надворі було тепло — _____

Тихо говорили — _____

Добра дружба — _____

3. **Поміркуй! Чому важливо бути справжньою людиною? Міркування запиши.**

■ **Як Дуб із Вітровієм бився.** (Уривок). Павло Тичина

1. **Познач правильний варіант продовження речення.**

Твір Павла Тичини «Як Дуб із Вітровієм бився» — це ...

а) казка; б) байка; в) легенда.

2. **Опиши словами вірша головних героїв.**

Дуб — _____

Вітровій — _____

3. Допиши порівняння.

Дуб стояв весь у корі, як _____.

Дуб добрячим обростав — доки й сам, як _____ став.

4. Познач головну думку цього твору.

Повага та інтерес до рідної історії.

Усвідомлення ролі рідної мови.

Відповідальність за рідне довкілля.

Любов до Батьківщини, бажання її оберігати і захищати.

5. Запиши, які почуття викликає в тебе твір Павла Тичини.

Веселий дощ. *Ліна Костенко*

Про мову. *Анатолій Камінчук*

Загадки.

1. Добери образні слова з тексту вірша Ліни Костенко «Веселий дощ» і продовж речення.

День такий _____

І люди як _____

Лиш дідок _____, _____

Струшується сад, як _____

Ген корів розсипана _____

2. Випиши з вірша «Веселий дощ» слова, ужиті в переносному значенні.

3. Запиши відповіді на запитання.

Про що може розповісти бджілка?

А стежина біля дому?

4. Яка головна думка вірша Анатолія Камінчука «Про мову»? Запиши.

5. Прочитай і відгадай загадки. Слова-відгадки запиши.

• Вона завжди собі мовчить,
неначе в рот води набрала. _____

• Не має крил — але літає,
хоч без меча — перемагає:
в людському серці проживає,
любіві словом промовляє.
Без неї я — без крил пташина:
без _____ не живе людина.

■ **Брат знаменитого воротаря.** *Михайло Слабошпицький*

1. Прочитай і відгадай загадку. Допиши слово-відгадку.

Кулю шкіряну ганяють, По ногах не б'ють — це фол!
лиш одну на полі мають. Називають гру _____.

2. Продовж речення.

Головними героями оповідання є _____

3. Запиши риси характеру, притаманні братам. Підкресли назву риси, яка тобі найбільше подобається.

Олег — _____

Костик — _____

4. З'єднай подані усталені вислови та їх пояснення.

Удень з вогнем пошукати — • • не говорити й слова.

Мовчати, як риба — • • бути неуважним.

Ловити ґав — • • про що-небудь рідкісне, виняткове.

5. Поясни значення поданих слів.

Знехотя — _____

Бутси — _____

Гетри — _____

6. Склади й запиши план оповідання.

7. Поміркуй! Чому бути братом знаменитого воротаря важко? Запиши.

Я — ТВОЯ КРОВИНКА, УКРАЇНО!

З Україною в серці. *Марія Чумарна*
Дорога історії. *Валерій Шевчук*

1. Що ти розумієш під словом «Батьківщина»? Роздуми запиши.

2. Продовж речення.

Україна для мене починається _____

3. Випиши з тексту Марії Чумарної «З Україною в серці» народне прислів'я. Усно поясни його зміст.

4. Поясни значення поданого слова.

Історія — це _____

5. Випиши з тексту Валерія Шевчука «Дорога історії» дієслова, які характеризують силу і мужність українського народу на історичному шляху його розвитку.

6. Устав у речення пропущені слова. Запиши автора цих слів.

«Чужого _____, але й свого _____».

7. Запиши імена героїв української землі, про яких ти читав (читала).

Рідний край. *Микола Чернявський*

Наш прапор. *Дмитро Павличко*

Казка про рідний край. *Калмицька народна казка*

1. Запиши назву країни, про яку говориться у вірші Миколи Чернявського «Рідний край».

2. Устав пропущені слова (за віршем Миколи Чернявського «Рідний край»).

Нема без кореня _____,

а нас, людей, без _____.

3. Що означають кольори українського прапора? Запиши словами з вірша «Наш прапор».

Голубий: небеса блакитні, _____

Жовтий: пшеничні й житні лани, _____

4. Запиши зачин твору «Казка про рідний край».

5. Запиши головних героїв цієї казки.

6. До поданих слів добери й запиши антоніми.

мовчати — _____

сумний — _____

квапливо — _____

7. З'єднай стрілками подані слова та їх пояснення.

Імператор — • • який стоїть на варті, охороняє.

Доглядач — • • почати сяяти, виблискувати
неяскравим світлом.

Вартовий — • • особа, яка доглядає за ким-,
чим-небудь.

Зажевріти — • • найвищий титул монарха.

8. Які умови створив імператор для пташки? Запиши.

9. Вибери й познач правильну відповідь.

Вислови «зажевріла зоря», «зійшло сонце», «співають душі»
ВЖИТО ...

а) у прямому значенні; б) у переносному значенні.

10. Запиши головну думку казки.

11. Склади і запиши план калмицької народної казки.

Усе моє, все зветься Україна. Ліна Костенко

Слова великих українців про рідну землю

Молитва за Україну. Олександр Кониський

- 1. Які почуття викликає вірш Ліни Костенко «Усе моє, все зветься Україна»? Запиши.**

- 2. Познач правильний варіант продовження речення.**

Вислів «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину» **належить ...**

- а) Тарасові Шевченку; б) Володимирі Сосюрі;
в) Василеві Симоненку.

- 3. Устав пропущені слова з вірша Олександра Кониського «Молитва за Україну».**

Дай йому _____, дай йому _____,
дай доброго _____,
_____ дай, Боже, народу
і _____!